

Szabó Zsófia

ORCID: 0000-0001-5460-9450

MATE KC Rippl-Rónai Művészeti Intézet

szabo.zsofia@uni-mate.hu

Artcadia, ú.f. 1(2), 63–69. (2022)

A cikkre a Creative Commons 4.0 standard licenc alábbi típusa vonatkozik: CC-BY-NC-ND-4.0.

Esetleges szabályok

Interjú Gyenis Tiborral

Gyenis Tibor képzőművész, a MATE kaposvári Rippl-Rónai Művészeti Intézetének oktatója. Műalkotásai elsősorban fotográfiák, de a fotó mint médium – az elméleti szövegek olvasásától az installációk építésén át a fotófelületek megmunkálásáig – számos munkafázist és gondolatot sűrít egybe számára, hogy művészi koncepcióinak formát adjon. Témáit gyakran objektív nézőpontból közelíti meg, térbeli viszonyokkal, geometriai formákkal és különféle felületekkel kísérletezik, miközben ironikusan utal a világ abszurditására is. Az interjúban aktuális munkáiról, valamint a művészetéhez szorosan kapcsolódó fogalmakról kérdeztük, mint médium, együttműködés, beavatkozás, geometria, irónia.

kulcsszavak: beavatkozás, médium, geometria, irónia, fotográfia

Optional rules

Interview with Tibor Gyenis

Tibor Gyenis is a visual artist and a lecturer at the Rippl-Rónai Art Institute of MATE, Kaposvár. His artworks are primarily photographs, but photography as a medium – from reading theoretical texts to building installations and working on photographic surfaces – concentrates many phases of work and ideas to give form to his artistic concepts. He often approaches his subjects from an objective point of view, experimenting with spatial relationships, geometric shapes and different surfaces, while also ironically referring to the absurdity of the world. In this interview, we asked him about his ongoing projects and about concepts closely related to his art, such as medium, collaboration, intervention, geometry and irony.

keywords: intervention, medium, geometry, irony, photography

Gyenis Tibor, Munkácsy-díjas képzőművész, a MATE kaposvári Rippl-Rónai Művészeti Intézetének oktatója. Bár műveinek elsődleges médiuma a fotográfia, a hordozóra művészi koncepcióinak sűrítményeként tekint, hiszen minden alkotása számos gondolatot és különféle technikát egyesítő folyamat eredménye. A fényképein rögzített látvány – legyen az a tájban felbukkanó különös alakzat vagy megrendezett szituáció – furcsa, alternatív valóságot tár fel a nézők előtt. E fiktív világok elemei Gyenis Tibor megkomponált beállításai, sajátkezűleg megépített installációi, beavatkozásai a környezetbe. Legújabb munkáin a fotók felülete vált a téri viszonylatokkal való kísérletezés terepévé, amiket véséssel, bemetszésekkel alakít át az általa kreált, esetleges szabályok szerint.

Mit jelent számodra a médium? A médium irányítja a koncepciót vagy a gondolat, illetve a téma határozza meg a médiumot? Ez nálad állandó egybekapcsolódást jelent, ha jól érzékelem.

Igen, ezt járom körül régóta, hogy az a felület, amin keresztül kibomlik valami, az mit enged és mit nem. Át lehet-e rajta hatolni vagy mi történik? A médium alapjaiban alakítja-e a művet, és olyan, mint a nyelv, hogy csak az létezik, ami annak segítségével, annak viszonyrendszereiben, sajátosságaiban tud létrejönni vagy pedig szűrőként működik.

Sokszor úgy fogalmazom ezt meg, hogy a médium a katalizátor. Szeretem például a fotónak ezt a síkszerűségét, amibe beleprélődnek a különböző tartalmak, akár azok az elméleti szövegek is, amiket olvasok, hogy azok mit csinálnak bennem, amikor ott vagyok a fényképezőgép mögött. És ez végül egyfajta mátrixszá gyógyul össze, miközben van benne egy térbeli metafora is.

De te eleve sokat foglalkozol a térrel önmagában is, nem?

Igen, viszont aztán a tér eltűnik, és marad ez a felület, időben sem ott és térben sem ott, és csak az ember rekonstrukciós képessége az, ami visszavisz egy reális helyzetbe.

Miközben amikor egy felületet felsértesz vagy kibontasz, akkor megint visszahozod a térbe.

Igen, ott ez megtörténik, de most azokra a fotókra gondoltam, ahol csak térberendezés van, aztán készül róla egy kép. Amikor elkezdtem ezeket a vésett képeket csinálni, kiderült, hogy nagyon máshogy kell fotózni. Amikor nyersanyagot készítek a faragásokhoz, bele kell gondolni majd a térré alakítást is. Látszólag ugyanaz a médium, és mégsem.

A fotó önmagában is kettős természetű, egyrészt nagyon esetlen, másfelől nagyon technikai, automatikus, megbízható, ami mindig ugyanolyan. Persze lehet a papírfelületek közötti

*Eszköz / Tool
2005, lambda print on
wood, 70 x 100 cm*

Feszített horizont / Stretched Horizon
2007, lambda print on wood, 70 x 100 cm

különbségekkel játszani, de azért az alapvetően egy fotófelület marad, akár diasec vagy más speciális technika.

Sokat dolgoztál együtt korábban más alkotókkal, hogyan alakult ez?

Ez nagyon érdekes, mert nem olyan régen készült el a Baki Péter által szerkesztett könyv, ami azokat a munkáimat mutatja be, amik leginkább a tájképhez köthetők: tehát nincs rajtuk ember. Miközben a korábbi munkáimon az emberi test, vagy az aktnak a hagyománya egy kifejezetten fontos vonulat volt. Ahogy említettem, a médium mint katalizátor a fotónál, a csoportképnél különösen fontos: amikor a fényképezőgép számára gyűlik össze a csoport, és/vagy van ott valami esemény, amit generál ez a helyzet.

Ezek kiszorultak teljesen ebből a könyvből, de mostanában valahogy eltűntek a munkáimból is – ennek részben technikai

okai vannak, megváltoztak a körülmények. Mivel régebben voltak a közösségi művészet irányába mutató, public art típusú munkáim, azért az utóbbi időben megtaláltak ilyen felkérések is. De a fotós gondolkodás mindegyikben benne van, a látvány kimerevítettsége vagy esetlegessége, egy nézőpontra kompozíciója, és ahhoz képest egy másik nézőpont lehetősége.

Mit jelent számodra az a fogalom, hogy beavatkozás?

Itt visszatérünk a médiumhoz, ami fontos kérdés volt a 2000-es évek elején: az, hogy valami digitális vagy nem digitális, és annak mi a referencialitása? Feloldódunk-e egy ilyen minden-mindegy adatállomány-kezelés jellegű történetben, vagy életről próbálunk valamit megfogalmazni, vagy hogy van ez? Ez mostanra valahogy organikusabbá vált, ami nem azt jelenti, hogy megoldottuk vagy túlhaladtuk volna, csak nem merül fel ilyen éles kérdésként, mint akkor. Mint minden új médium megjelenésekor a művészek mindig erre kérdeznek rá először: hogy ez a médium miben áll, mik a hibái, mik a szélsőségei stb.

A beavatkozás nálam külső módszer volt. Hogy azt, amit általában digitálisan érnek el a képkészítők, és frappánsan, gyorsan, simán működik, én azokat a beavatkozásokat valószínűleg, analóg helyzetben próbáltam megteremteni – a digitális retust mondjuk egyfajta smirglizésre leváltani. Ami ugye százszor fárasztóbb volt. A *Mátrix* című filmben mennyivel egyszerűbb a digitális világban egy műveletet elvégezni, mint a koszos pulóverben küzdeni a világ megmentéséért... Ez volt legalább is az én stratégiám, hogy megkönnyülnek rajtam, és jónak fogják tartani, amit csinálok, ha sokat dolgozok vele. De ez egyáltalán nem biztos, hogy így van.

Vidéki kirándulás, január 9. / Countryside Excursion, 9th January
2003-2004, lambda print on wood, 80 x 100 cm

A te képeiden szerintem érezhető, hogy ezek nem pusztán a fotók manipulációi, hanem a valóságé, és ez elemi különbség.

Igen, bár a valóság manipulációja is egy szellemi térben történik, annak az élővilág-részletnek az életébe ez egy láthatatlan, jelentéktelen beavatkozás, viszont valamilyen szellemi világban mégis van értelme talán vagy relevanciája.

Gyakran használod a geometriát a tájba épített installációid esetében.

Ez összefügg a beavatkozással, nem túl bonyolult dolog. Egyszerű tapasztalat, hogy ha én egy organikus, amorf környezetbe be akarok avatkozni, a geometrikus az, ami üvölt, ami kilóg, ami nem oda illeszkedik. Ami nem szokott lenni: szabályos négyzet a természetben.

Érdekes felismerés volt, és nem is én vettem észre először – a Pécsi Műhely tagjai mondták, hogy ez mennyire kötődik az ő munkáikhoz, miközben nekem nem volt ilyen szándékom. De valószínűleg hasonló helyzet van, hogyha kimegyünk a tájba, és ott akarunk valamit, ha húzunk egy vonalat vagy beleviszünk egy gömböt, akkor ott az látszani fog. Ugyanakkor ezek sose precízek igazán, sose tökéletesek, nem egy minimalista gesztusból vagy törekvéből jönnek, hanem inkább a kísérletből. Sokszor a rendteremtés gesztusa,

lehetősége van benne, hogy most kitűzünk valami látszólag megbízható dolgot. De aztán minden csúszik el, minden öt percig tart, befagy, elillan, összetörik...

A munkáidon az esetlegesség, képlékenység, bizonytalanság érzete is felfedezhető.

Részben egy ilyen alaphelyzetben érzem magunkat, részben felvetődik, hogy bármilyen szilárd állításnak az alapja vajon mennyire bizonyos, és milyen nézetből teljesen alapvető. És ennek a folyamata, ez a törekvés, hogy az ember próbál valamit csinálni, és mire jut... Lehet nagy elméletet is mögé pakolni, de ez sokszor nagyon-nagyon egyszerű: hogy ennyire tudom megcsinálni ennyi idő alatt ilyen körülmények között. És ez az esendőség, a kísérlet, hogy hátha sikerül – és ennek a harca lesz tulajdonképpen az, ami ott létrejön.

Legutóbb például egy tökéletes oválist próbáltam kivágni borostyánból egy régi kéményen egy létra tetején egyensúlyozva, és sikerült is. Igen ám, de másnapra a növények megváltoztatták a levelek pozícióit. Amit korábban sosem tudtam, hogy a növények, a nagy fák is mozognak, és ha a borostyán

Tégla / Brick 2022,
lambda print on wood,
70 x 100 cm

leveleinek van egy új területe, ahol több fényt kaphat, oda be-nyomul. És máris újra kellett kezdenem a nyírást, a vagdosást, igazítást... És ezt nem lehet örökké. Az időjárás miatt is mindig sietni kell. Vannak kollégák, akik nagy stábbal dolgoznak – én azt az utat nem tudom választani. És az ezzel való ambivalenciát, vagy az ezzel kapcsolatos kérdésfelvetést is próbá-lom érzékeltetni, hogy van-e ennek értelme.

Itt kapcsolódik be következő fogalomként az irónia.

Igen, ez ide kapcsolódik, hogy az ember rálát magára. Vegyük azt, hogy van a tudományossághoz fűződő viszony, a felvilágo-sodás, a mi tudásunknak az alapja, van fejlődés, és azt hisszük: ahogy mi beavatkozunk, az jó lesz, tökéletes lesz és maradandó... De közben más szempontok is vannak, és ha máshonnan nézem, akkor nevetséges és érthetetlen az egész. És nevetsé-gessé válok, ha úgy vagyok benne száz százalékkal, hogy nem látom kívülről. Tehát részese kell legyen az önreflexió is vala-hogy az egésznek. És talán ennek egyik eszköze, ha önironikus az ember, ha látja ennek az abszurditását, humorát.

Mi foglalkoztat mostanában?

Milyen munkákon dolgozol jelenleg?

Az egyik, amivel egy ideje foglalkozom: a képeknek az átfara-gása, szétvágása, összeillesztése, alakítása. Mindig jönnek új dolgok, amiket előre nem sejték. És addig jó, amíg nem sejttem, és lesz valami eredmény. Izgalmas, mert egy hibridszerűség jön létre, de itt például szoktam szabályokat felállítani. Mert amikor az ember a tájat átalakítja, ott vannak alapszabályok: van gravitáció, bizonyos magasságig tudok menni, bizonyos súlyokat tudok megemelni stb. Viszont a kép alakításának

nincsenek ilyen típusú korlátai, ezért itt jönnek azok a kulturá-lis korlátok, képalakítási szabályok, amik vagy tradicionálisak vagy nem. Azért, hogy a nézőnek meglegyen az a lehetősége, hogy érzékelje: ez ilyen és ilyen megszorításokkal lett azzá, amivé. E szabályok alkalmazása pedig rámutat a fantázia be-járatott útjaira és esetleg azokra a lehetőségeire is, amelyekre magamtól nem jönnék rá.

A másik az idő. Ma mindannyiunknak az a tapasztalata, hogy az idő a legfurább körülöttünk. A képzőművészeti mú-zeumok úgy vannak berendezve, hogy végignézzük a nagy festményeket, és mikor attól már teljesen átitatódtunk és te-

lítottunk, utána jön az iparművészeti részleg. Én ötvösséget tanultam, tehát tudom, mit jelent a sőtartón az a kis vésés, hogy ez hány munkaóra, és milyen alapos figyelmet igényel, szinte fölfoghatatlan.

És ez az időhöz való viszony ma talán még kiélezettebb, leginkább a hiányát éljük meg – és foglalkoztat, hogy ezzel mi van. Amikor az időt elkülönítjük valamire, vajon az az idő belekerül-e abba a pillanatnyi felvételbe, ebbe a sűrítménybe, amit a fotóról mondtam? Ez hogyan jön létre, például a munkaórák számával megteremthető-e? Mi kell ahhoz, hogy ez látszon? Valami nagyon banális, vagy látszólagosan értelmetlen munkára nagy figyelmet fordítani, aminek nagyon finom, kevésbé látható az eredménye, és nagyon észre kell venni, hogy mi történt és miért. Ez érdekel most, hogy hogyan lehet ezt az autonóm időt, ezt a bizonyos flow-élményt biztosítani, tudatos sorozattá építeni.

*Katonás jelenség / Military Phenomenon
2015, carved lambda print on wood, 80 x 100 cm*

Monszántó / The Field of Monszántó
2018, lambda print on wood, 70 x 100 cm